

دانشگاه مجازی المصطفی

معاونت پژوهشی و تولید

گزارش نشست علمی پژوهشی

عنوان نشست	تحلیل ساختار آزمون پهلوان بر بنای نظریه اسطوره-آیین
موضوع نشست	ادبیات
سخنران	دکتر فاطمه حاجی رحیمی (استادیار دانشگاه مجازی و دانشگاه قم)
زبان ارائه	فارسی
زمان برگزاری	17 بهمن 1401
مکان برگزاری	سالن جلسات دانشگاه مجازی
تعداد شرکت کنندگان	<u>46 نفر آنلاین و 7 نفر حضوری</u>
لینک دسترسی به محتوای نشست	https://live.mou.ir/pw1sjw7uke5y/

متن نشست

بسم الله الرحمن الرحيم

تحلیل ساتار آزمون پهلوان بر بنای نظریه اسطوره-آیین

این نشست علمی در تاریخ 17 بهمن ماه 1401 به همت معاونت پژوهش دانشگاه مجازی برگزار گردید.

در زیر گزارشی از اهم موضوعات ارائه شده در این نشست علمی ارائه می گردد:

استاد محترم در ابتدا به محورهای نشست اشاره کردند که در چهار حوزه قرار است بحث گردد که عبارتند از: پیشینه آزمون پهلوانان و محور دوم نظریه اسطوره-آیین و محور سوم جایگاه آزمون پهلوان به عنوان یک تعهد و رسالت در حماسه و محور آخر رابطه بین آزمون و اسطوره-آیین است.

استاد محترم در ابتدا به پیشینه آزمون پهلوانان توضیح دادند که ور در ادوار گذشته آزمایشی بود که برای تشخیص گناهکار از بیگناه به همراه آداب خاصی برگزار میشد. این کلمه در زبان

پهلوی جایگزین لغت اوستایی ورنگهه شده است و آن قضا و حکمی است که در میان ایرانیان بدوی و اقوام دیگر معمول بوده است. لغت ورنگهه، مشتق از ور است که در اوستا به معنی برگزیدن و مصمم شدن و ایمان داشتن است، ور در پهلوی «واور» و در فارسی به «باور» تبدیل شده است، بنابراین ورنگهه یعنی آزمایش و اثبات حق و درستی. شش فقره از یسنای 36 راجع به شش قسم ور گرم میباشد. یسنای مذکور از آتش به عنوان ور گرم صحبت میکند. از کتاب دینکرد نیز چنین برمیآید که در ایران قدیم چندین قسم ور معمول بوده است. یکی از آنها به گرمک ور (ور گرم) مرسوم بوده و دیگر (ور با برسم)، و دیگر

پاآور و خوران، ظاهراً در این قسم از ور طرفین بایستی چیزی بخورند، شاید سم که نظر به اثر زهر حقانیت و درستکاری یکی از آنان ثابت میشده است. در کتب پهلوی دیگر نیز مندرج است که آذربد مهراسپد -بزرگترین دستور عهد شاپور دوم برای برطرف کردن اختلافات مذهبی و صحت حقانیت کتاب مقدس آماده برگزاری امتحان ور شده است، فلز گداخته بر روی سینهاش ریختند ولی به وی گزند نرسید. مرسوم ترین ور گرم، ریختن روی گداخته بر روی سینه است که آن را ور نیرنگ مینامیدند.

در بخش دیگری ایشان محور دوم را توضیح دادند که نظریه اسطوره-آیین یکی از نظریه‌های مؤثر در شکل گیری رویکرد نقد اسطوره‌های بود، که براساس نگرشی مبتنی بر زمینه انسان شناختی خود اعتقاد داشت که

دوام اسطوره، منوط به وجود آیین است. اگر آیین وجود داشته باشد، اسطوره میتواند به حیات خود ادامه دهد. این نظریه، نخستین بار از زبان ویلیام رابرتسون اسمیت مطرح شد. وی معتقد بود مردم به آیینهای نمایشی بیشتر بها میدادند و آن را مقدم بر اساطیر اجرا میکردند. اساطیر بعدها برای توجیه اعمال آیینی که مردم دلایل منطقی انجام آنها را در زندگی خود به فراموشی سپرده بودند، ابداع شدند. این نظریه، در افراطیترین شکل خود، ادعا میکند که اسطوره صرفاً برای تشریح آیینها به وجود آمده است. بدین ترتیب، هر آیین، باید متضمن درونمایه یک روایت کهن الگویی مفصل باشد تا بتواند اسطوره را در خطوط رفتارهای نمادین خود تکرار کند. آیین فشرده کهن الگو است که مضمون یک الگو را، در شکل رفتارهای منظم روزانه، ماهانه، فصلی یا سالانه تکرار میکند.

در ادامه ایشان در ضمن توضیح محور سوم به موانعی که برای پهلوانان وجود داشت اشاره کردند و گفتند که همواره آزمونهای دشوار و سرنوشت ساز در ضمن حماسهها، برای سنجش دانش و قابلیت پهلوانان به کار میروند؛ این آزمایشها عبارتند از یک سلسله کردارهای فکری یا عملی مستقیم یا غیرمستقیم که برای شناخت شایستگی های فکری و معنوی یا جسمانی افرادی که خواستار رسیدن به مسئولیت و مقامی سترگ هستند، انجام میگیرد؛

این موانع را در حالت کلی میتوان به سه دسته موانع انسانی، موانع طبیعی و موانع جانوری تقسیم کرد.
(الف) موانع انسانی:

این موانع که طیف گستردهای از آزمونهای فرعی را دربرمیگیرد به «آزمونهای دانایی با پشتوانه توانایی پهلوانی» نیز تعبیر میشود. سراینندگان آثار حماسی هوشیارانه و بدون اینکه به این قبیل آزمونها جنبه خستگی آوری و دلزدگی ببخشند، تمام جوانب داستانپردازی را رعایت کرده و این آزمونها را به طبیعتترین و شیرینترین ابزار برگزیدگی و توجیه شایستگیهای قهرمانان خود، بدل میسازند. مثلاً:

طرح معماً پیشینه طرح معماً که در شمار بازی ادبی و نوعی هوش آزمایی قرار دارد، به فرهنگ پیش از اسلام ایران میرسد. نمونههای از آن را میتوان در رساله پهلوی ماتیکان و منظومه درخت آسوریک دید.

گذر از زن جادوگر «فریفتن پهلوان توسط زن» یکی از موانع مهم انسانی که بر سر راه پهلوانان وجود دارد. زن جادو، یکی از پر کاربردترین شخصیتهای منفی، هم در هفت خانها و هم در قصه ها به شمار میرود و میتوان آنها را دستیاران اهریمن پنداشت که در منازل متعدد راه را بر پهلوان میگیرند تا به شیوهها و رنگهای گوناگون او را از رسیدن به مقصد بازدارند.

(ب) موانع طبیعی:

عدهای از این موانع همچون: شب، دریا، سرما، و ... مرتبط با طبیعت هستند.

گذر از سرما و یخبندان در اسکندرنامه منسوب به منوچهرخان حکیم اشاره بسیار کوتاه و گذرایی به هفت منزل دشوار (در بند) شده است که باید برای رسیدن به مُلک ختا از آنها گذشت و یکی از این منازل، زَمهریر (معادل و مشابه برف و سرما و یخبندان در هفت خانهای اسفندیار و فرامرز) است.

گذر از آتش

آزمون آتش، یکی از آیینهای گذر به شمار میرود و به نوعی با کهن الگوی ولادت مجدد نیز پیوند دارد. پهلوانی که سربلند از این آزمون بیرون آید، صلاحیت و ویژگیهای مییابد و در ردیف انسانهای آرمانی قرار میگیرد. چنانکه سیاوش هم پس از گذر از آتش، تولد دیگری یافت و نمادی از آرامش و صلح جویی و مهر و وفا گردید. آزمون آتش که سیاوش و زرتشت و ابراهیم(ع) آن را از سر گذرانیدهاوند انگیزهای شده است که حضرت ابراهیم را با آن دوی دیگر یکی بشمارند.

گذر از آب

یکی از موانع طبیعی، گذر از آب است؛ براساس عقاید باستانی آب در کنار خاک و آتش و باد، یکی از عناصر تشکیل دهنده جهان است. چنانکه در بندهشن نیز آمده است: «نخستین آفریده همه آب بود، زیرا همه (چیز) از آب بود...» آب هم نماد پاکی و تطهیر است و هم رستاخیز و تجدید ولادت؛ عبور از رودخانه یا دریایی ژرف، یکی از دیگر مرحلههای پر خطری است که بر سر راهقهرمان وجود دارد و مانند گذر از آتش با ولادت مجدد ارتباط مییابد. این جنبه سمبولیک آب از خصائص متون حماسی به شمار میرود و شواهد بسیاری برای آن میتوان یافت: گذر جمشید به وسیله کشتی بر آب در پنجاهمین سال پادشاهی خود. گذر فریدون و همراهانش بدون کشتی از اروند رود.

گذر از بیابان گرم و خشک

بسیاری از پهلوانان سترگ چون رستم و اسفندیار در کارنامه پهلوانی خویش، تجربه گذر از بیابان خشک و بی آب و علف و سوزان را دارند.

ج) موانع جانوری:

برخی دیگر از موانع در برخورد با موجودات عظیمالجثه و اهریمنی ظاهر میشود. پهلوان ناگزیر با این موانع دست و پنجه نرم میکند و پس از موفقیت در گذر از این موانع است که تولد مییابد. از مشهورترین این موجودات میتوان به اژدها، دیو، گرگ، شیر، غولان آدمی خوار، گراز و... اشاره کرد.

غلبه بر اژدها

با توجه به نظر پژوهشگران، اسطوره اژدهاکشی با محتوای تمثیلی و نمادین در مراسم و مناسک تشریف نوآیینان مهری از اهمیت و اعتبار خاصی برخوردار بوده است. چنان که ضمن مراسم ویژه‌های پیر و مرشد مهری در نمایشی رمزی با گرز خود اژدها را میکشته است. ستیز ایزد سروش و دیو خشم و نبرد اهورامزدا و اهریمن، که به روایتی ضمن آن اهورامزدا برای کشتن اهریمن از کهکشان به عنوان گرز آتشین استفاده میکند، نیز میتواند گونیهای دیگر اسطوره اژدهاکشی تعبیر شوند.

نبرد با دیو

در این آزمون یکی از کارکردها این است که پهلوان برای به دست آوردن شیء جادویی، یا برخورداری از کمک یا رسیدن به پایگاه جدید اجتماعی به محک کشیده میشود. سام دو بار با دیوی سهمگین به نام عوج بن عُتق مبارزه میکند. پیش از شروع دومین نبرد، سروش، سام را از نتیجه جنگ آگاه میکند؛ زیرا مقدر نیست که عوج به دست سام کشته شود، بلکه در زمان حضرت موسی (ع) و با ضربه عصای او کشته خواهد شد. در پایان استاد محترم به سوالات مخاطبین آنلاین و حضوری پاسخ‌های لازم را ارائه کردند.

نشست علمی پژوهشی

M
O
U

دانشگاه مجازی المصطفی
معاونت پژوهش

حضور و مجازی

دکتر فاطمه حاجی رحیمی

استادیار دانشگاه مجازی المصطفی و دانشگاه قم

تحلیل ساختار آزمون پهلوان

بر مبنای نظریه اسطوره-آیین

محور های قابل ارائه

- ✓ پیشینه "آزمون" پهلوانان
- ✓ نظریه اسطوره-آیین
- ✓ جایگاه آزمون پهلوان به عنوان یک تعهد یا رسالت در حماسه
- ✓ رابطه بین آزمون و اسطوره-آیین

زمان و محل برگزاری

دوشنبه ۷ بهمن ماه ۱۴۰۱

ساعت ۱۳:۰۰

خیابان ساحلی جنوبی، نبش بل ۹ دی، دانشگاه مجازی المصطفی، طبقه سوم، سالن جلسات

More information call us
025-32114171

همراه با اعطای گواهی

live.mou.ir/research

لینک شرکت در نشست

76a36430-ea17-4016-b65e-23a619d6d483.pdf

طرح معنا

پیشینه طرح معنا که در شمار بازی ادبی و نوعی هوش آزمایی قرار دارد، به فرهنگ پیش از اسلام ایران می‌رسد. نمونه‌ای از آن را می‌توان در رساله بهلولی ماتیگان و منظومه درخت اسوریک دید.

گذر از زن جادوگر

«فریفتن بهلولان توسط زن» یکی از موانع مهم انسانی که بر سر راه بهلولان وجود دارد. زن جادو، یکی از پر کاربردترین شخصیت‌های منفی، هم در هفت خان‌ها و هم در قصه‌ها به شمار می‌رود و می‌توان آنها را دستیاران اهریمن پنداشت که در منازل متعدد راه را بر بهلولان می‌گیرند تا به شیوه‌ها و رنگهای گونه‌گون او را از رسیدن به مقصد بازدارند.

ب) موانع طبیعی

عذای از این موانع همچون: شب، دریا، سرما، دره تنگ و ... مرتبط با طبیعت هستند.

گذر از سرما و یخبندان

در اسکندرنامه منسوب به منوچهرخان حکیم اشاره بسیار کوتاه و گذرایی به هفت منزل دشوار (درند) شده است که باید برای رسیدن به ملک ختا از آنها گذشت و یکی از این منازل، زمهریر (معادل و مشابه برف و سرما و یخبندان در هفت خان‌های اسفندیار و فرامرز) است.

گذر از آتش

آزمون آتش، یکی از آیین‌های گذر به شمار می‌رود و به نوعی با کهن الگوی ولادت مجدد نیز پیوند دارد. بهلولانی که سربند از این آزمون بیرون آید، صلاحیت و پویای می‌یابد و در ردیف انسان‌های آرمانی قرار می‌گیرد. چنانکه سیاوش هم پس از گذر از آتش، نوک دیگری یافت و نمادی از آرامش و صلح جویی و مهر و وفا گردید. آزمون آتش که سیاوش و زرتشت و ابراهیم^(ع) آن را از سر گذرانی‌اند گذرهای شده است که حضرت ابراهیم را با آن دوی دیگر یکی بشمارند.

گذر از آب

یکی از موانع طبیعی، گذر از آب است؛ براساس عقاید باستانی آب در کنار خاک و آتش و باد، یکی از عناصر تشکیل‌دهنده جهان است. چنانکه در بندهشن نیز آمده است: «خستین آفریده همه آب بود، زیرا همه (چیز) از آب بود...» آب هم نماد پاکی و تطهیر است و هم رستخیز و تجدید ولادت؛ عبور از رودخانه یا دریایی زرف، یکی از دیگر مرحله‌های پر خطری است که بر سر راه

Video (1)

Chat (Everyone)

Attendees (33)

FA Persian (Iran) Persian

76a36430-ea17-4016-b65e-23a619d6d483.pdf

طرح معنا

پیشینه طرح معنا که در شمار بازی ادبی و نوعی هوش آزمایی قرار دارد، به فرهنگ پیش از اسلام ایران می‌رسد. نمونه‌ای از آن را می‌توان در رساله بهلولی ماتیگان و منظومه درخت اسوریک دید.

گذر از زن جادوگر

«فریفتن بهلولان توسط زن» یکی از موانع مهم انسانی که بر سر راه بهلولان وجود دارد. زن جادو، یکی از پر کاربردترین شخصیت‌های منفی، هم در هفت خان‌ها و هم در قصه‌ها به شمار می‌رود و می‌توان آنها را دستیاران اهریمن پنداشت که در منازل متعدد راه را بر بهلولان می‌گیرند تا به شیوه‌ها و رنگهای گونه‌گون او را از رسیدن به مقصد بازدارند.

ب) موانع طبیعی

عذای از این موانع همچون: شب، دریا، سرما، دره تنگ و ... مرتبط با طبیعت هستند.

گذر از سرما و یخبندان

در اسکندرنامه منسوب به منوچهرخان حکیم اشاره بسیار کوتاه و گذرایی به هفت منزل دشوار (درند) شده است که باید برای رسیدن به ملک ختا از آنها گذشت و یکی از این منازل، زمهریر (معادل و مشابه برف و سرما و یخبندان در هفت خان‌های اسفندیار و فرامرز) است.

گذر از آتش

آزمون آتش، یکی از آیین‌های گذر به شمار می‌رود و به نوعی با کهن الگوی ولادت مجدد نیز پیوند دارد. بهلولانی که سربند از این آزمون بیرون آید، صلاحیت و پویای می‌یابد و در ردیف انسان‌های آرمانی قرار می‌گیرد. چنانکه سیاوش هم پس از گذر از آتش، نوک دیگری یافت و نمادی از آرامش و صلح جویی و مهر و وفا گردید. آزمون آتش که سیاوش و زرتشت و ابراهیم^(ع) آن را از سر گذرانی‌اند گذرهای شده است که حضرت ابراهیم را با آن دوی دیگر یکی بشمارند.

گذر از آب

یکی از موانع طبیعی، گذر از آب است؛ براساس عقاید باستانی آب در کنار خاک و آتش و باد، یکی از عناصر تشکیل‌دهنده جهان است. چنانکه در بندهشن نیز آمده است: «خستین آفریده همه آب بود، زیرا همه (چیز) از آب بود...» آب هم نماد پاکی و تطهیر است و هم رستخیز و تجدید ولادت؛ عبور از رودخانه یا دریایی زرف، یکی از دیگر مرحله‌های پر خطری است که بر سر راه

Video (1)

Chat (Everyone)

Attendees (24)

FA Persian (Iran) Persian

نظر شما در خصوص این جلسه چیست؟ (نظر خود را کوتاه ارسال نمایید)

نظر شما در خصوص این جلسه چیست؟ (نظر خود را کوتاه ارسال نمایید)

Answers (6)

دفع جانب و منفی‌رسان از موانع برهمنه جلوسات خانم دفتر رحیمی هم

سلامتجلسه خوبی بود، ایسین

جلسه خوب و کاربردی می‌تواند باشد

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى رَسُولِ مُحَمَّدٍ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى رَسُولِ مُحَمَّدٍ